

Maqaalee Rabbii (Subhaanahu)-Kutaa 1.2

Description

Kutaa darbe keessatti maqaa “Allaah” jedhu hiika isaa waliinii fi sifaata inni of keessatti qabate ilaalle turre. Har’umas itti fufuun mata-duree hafee ilaalla.

C.Ibsa Aayatoota (keeyyattoota) Qur’aanaa muraasa maqaa kana of keessaa qabanii Ibsa Aayatul Kursiyyi

إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا
مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ
لَا شَيْءٌ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا
يَـُٔوْدُهُ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

“Allaah, Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru, [Inni] al-Hayyul-Qayyum. Mugaatis ta’u hirribni Isa hin qabu. Wantoonni samii keessa jiranii fi wantoonni dachii keessa jiran kan Isaati. Hayyama Isaatin ala Isa biratti kan shafa’aa ta’u eenyumaa? Waan fuundura isaaniitii fi waan duuba isaanii ni beeka. Beekumsa Isaa irraas waan Inni fedhe malee hin marsan. Kursiin Isaa samii fi dachii irra bal’ateera. Isaan lamaan tiiksun Isa hin dadhabsiisu. Innis Olta’aa Guddaadha.” Suuratu Al-Baqarah 2:255

Aayan tuni aayah guddoo maqaalee fi sifaata Rabbal aalamiin of keessatti qabatteedha. Sadarkaa guddaa Aayan tuni qabdu hadiisota keessatti dhufee jira. Hadiisota sanniin asitti dhiyeessun barreefama waan dheeressuuf gara tafiira (ibsa) aayatti haa seennu. Aayan tuni dhimmoota kudhan of keessaa qabdi.

â€œAllaah, Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiruâ€•

Aayah tana Allah jechuun jalqaba. Ergasii sifaata (amaloota) fi maqaalee ofii tarreessun Of ibsa. Akka waan gaafi â€œSifaanni (amaloonna) Allaah maalidhaa?â€• jedhuuf deebii quubsaa taâ€™TMeeeti. Sifaata Isaa baruu yoo barbaadan kunoo kana: **Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru**. Kana jechuun garmalee jaallachuu fi ol-guddisuun kan gabbaran Isa malee hin jiru.^[1] **Gabbaru** jechuun wanta tokko garmalee jaallachuu, ol-guddisuu fi wanta saniif of gadi qabuudha. Ammas, hiikni biraa â€œ**Gabbaru**â€•: Jaalala fi of gadi qabuun, sodaa fi kajeellaan wanta Gooftaan itti ajaje hojjachuu fi wanta Inni dhoowwe dhiisudha. Gabbaruun (ibaadan) kuni Rabbiif malee eenyufillee hin taâ€™TMu. Garmalee jaallachuun, of gadi qabuu fi xiqqeessun, garmalee ol-guddisuun, sodaachuun, irratti hirkachuun, waan hundaa irraa kajeelu fi kadhachuun Rabbi Tokkichaaf malee hin taâ€™TMu. Qurâ€™TMaana keessatti: â€œ**Yoo muâ€™TMmintoota (warra amantan) taatan Rabbiin qofarratti hirkadhaa**.â€• (Suuratu Al-Maaâ€™TMidah 5:23

â€œ**Namoota hin sodaatinaa, Ana sodaadhaa. Aayaata (keeyyatoota) Kiiyyas gatii xiqqaan hin gurguratinaa**â€• (Suuratu Maaâ€™TMida 5:44)

Kanneen armaan olii ibaada (gabbarrii) qalbiiti. Kana jechuun jaalalli, sodaan, kajeellan, gadi of xiqqeessu, ol-guddisuu fi kkf hojii qalbiiti. Kunniin ibaada hundeedha. Ibaadan biroo immoo ibaada arrabaa, qaama fi qabeenyaati. Ibaadan qaama kanneen akka salaata, sooma, fi kkf. Ibaadan qabeenya immoo kanneen akka sadaqaa, zaka, qalma (wareega). Ibaadan qaama fi qabeenya of keessatti qabate immoo kanneen akka Hajjii, Jihaada fi kkf. Kunniin hundi Rabbiif malee eenyufillee hin taâ€™TMu.

â€œ**Inni al-Hayyul-Qayyumâ€•** Al-Hayy jechuun â€œJiraataaâ€• jechuudha. Rabbiin yeroo hundaa jiraataa gonkumaa hin duunedha. Jecha al-Qayyum jedhu ibsa mufasiroonni kennan bakka lama jalatti guduunfuun ni dandaâ€™TMama:

1ffaaâ€• Al-Qayyum jechuun Ofiin dhaabbataa fi Of-Dandaâ€™TMaa homattu hin hajjamne^[2].

2ffaaâ€• Al-Qayyum jechuun uumamtoota hundaa Kan dhaabe. Kana jechuun uumamtoota hundaa kan argamsisee, dhaabu, jiraachisu fi eegu Rabbiidha. Uumamtoonni hundi Isatti hajamu. Isa malee gonkumaa of dandaâ€™TMani dhaabbachuu fi jiraachu hin dandaâ€™TMan.^[3] Argamsiisu irraa jalqabe hanga badanitti kan dhaabu, jiraachisuu fi eegu Rabbiidha. Dachii fi samii Kan dhaabe Isa. Ni jedha:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً
مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٢٥﴾

â€œ**Mallattoolee Isaa irraa samii fi dachiin ajaja Isaatiin dhaabbachuudha**. Ergasii yeroo Inni waamicha tokko dachii keessaa isin waame, yeroma san isin ol baatu.â€• Suuratu Ar-Ruum 30:25

Samii fi dachii osoo Inni dhaabu fi eegu baate silaa samiin dachii irratti kufuun, dachiinis kirkiruun baduu turan. Wanti Isaan lamaan keessa jiranis ni badu. Kanaafu, samii, dachii fi wantoota isaan keessa jiran kan dhaabu, jiraachisuu fi eegu Rabbi Tokkicha. Kanaafi itti aanse ni jedha: â€œ**Mugaatis taâ€™TMe hirribni Isa hin qabu**.â€• Mugaati fi hirribni amala dhaabu, eegu fi jiraachisu hirâ€™TMisa. Namni yoo mugee fi rafe waan tokko hojjachuu fi eegu hin dandaâ€™TMu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa osoo

mugee fi rafee silaa samiin, dachii fi wantoonni isaan keessa jiran hundi ni badu turan. Sababni isaas, Kan isaan dhaabu, eegu fi qabu Isa.

Ilmaan Israaâ€™TMel Nabii Muusaan (aleyh salaam) akkana jedhan: Yaa Muusaa! Sila Gooftaan kee ni rafaa? Innis ni jedhe, â€œRabbiin sodaadhaa.â€• Ergasii Gooftaan isaa akkana jechuun isa waame: â€œYaa Muusaa! Rabbiin kee ni rafaa jechuun si gaafatan. Qaruuraa (birciqoo) lama harka kee lamaan irratti qabachuun halkan dhaabbadhu.â€• Muusaanis kana ni godhe. Yommuu tokko sadaffaan halkanii darbuu Nabii Muusaan ni muge, ni jilbifates. Ergasi dammaqqee birciqoo lamaan sirreesse. Yommuu halkan xumuraa irra gahu, Nabii Muusaan muguun birciqoon lamaan harkaa kufanii caccaban. Rabbiniis ni jedheen, â€œYaa Muusaa! Osoo Ani kan rafu taâ€™TMe, silaa samii fi dachiin kufuun baduu turan akkuma birciqoon lamaan harka kee irraa [kufuun caccabanii] badan.â€•[\[4\]](#)

â€œWantoonni samiiwwan keessa jiranii fi wantoonni dachii keessa jiran hundi kan Isaati.â€•

Wantoonni samii torba keessa jiranii fi wantoonni dachii keessa jiran hundi kan Isaati. Sababni isaas, dhabama irraa isaan kan argamsiise Isa waan taâ€™TMeef. Namoonni, Malaykonni fi Jinnoonni gabroota Isaati. Qananiin namoonni qaban hundi kan Isaati. Ni jedha:

وَمَا بِكُمْ مِّنْ نِّعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ﴿٥٣﴾

â€œQanani (niâ€™TMimaa) irraa wanti isin bira jiru Rabbuma irraayi. Ergasii yeroo miidhaan isin tuqe garuma Isaatti warwaattu.â€• Suuratu Nahl 16:53

Kana jechuun qananiin keessaa fi alaa kanneen akka fayyaa, beekumsaa, iimaanaa, qabeenyaa, ijoollee fi kkf isin qabdan hundi kan Rabbiin isiniif kenneedha. Dhibeen,hiyyummaa fi rakkooleen biroo yoo isin tuqan garmalee Rabbiin kadhattu.

Wantoonni hundi kan Isaa erga taâ€™TManii, Rabbiin wanta fedhee hojjachuu fi murteessu dandaâ€™TMa. Namni kana yoo beeke, qananiin inni harka qabu kan Rabbii akka taâ€™TMe beekun wanta Isa dallansiisu ittiin hojjachuu irraa of eega. Wanta Isa gammachiisu qofa ittiin hojjata. Qabeenyi kiyaa jechuun akkuma arge hin qisaasessu, ittiin of hin tuulu. Ammas, namni gabricha Rabbii akka taâ€™TMe yoo beeke, wanta Inni irratti murteesse gammachuu fi obsaan fudhata. Kanaafi, yommuu Nabiyyiin (SAW) intala isaanii daaâ€™TMimni jalaa duâ€™TMeef taaziya godhan akkana jedhan: **â€œDhugumatti, wanti Rabbiin fudhate kan Isaati, wanti Inni kennes kan Isaati, wanti hundi Isa biratti yeroo murtaaâ€™TMa qaba.**

Kanaafu, haa obsitu, ajriis haa abdattu.â€• [Sahiih Al-Bukhaari 1284](#)

â€œHayyama Isaatin ala Isa biratti kan shafaâ€™TMaa taâ€™TMu eenyumaa?â€• Shafaâ€™TMaa jechuun wanta faayda qabuu fiduu fi wanta miidhaa qabu deebisuuf nama tokkoof jiddu-gala (**jaarsummaa**) taâ€™TMuudha. Jecha biraatin, â€œYaa ebalu nama kanaaf kana godhi, yookiin hin adabinâ€• jechuun abbaa aangoo fi sadarkaa qabu kadhachuudha. Guyyaa Qiyaama namoota dirree walitti qabamaa irra dhaabbataniif shafaâ€™TMaan nabiyyii (SAW) Rabbiin akka isaan jidduutti murteessu Isa kadhachuudha. Kuni shafaâ€™TMaa miidhaa deebisuufi godhamuudha. Ammas, warroonni Jannata akka Jannata seenaniif Nabiyyiin (SAW) shafaâ€™TMaa taâ€™TMuu. Kuni shafaâ€™TMaa waan faayda qabu fiduuf godhamuudha.[\[5\]](#)

Guyyaa Qiyaamaa eenyullee shafaâ€™TMaaf (jaarsummaaf) gara fuunduraatti bahuu hin dandaâ€™TMu hayyama Rabbiitin malee. Guddinna sadarkaa fi Aangoo Isaatirraa kan kaâ€™TMee eenyullee hayyama Isaatin ala shafaâ€™TMaa taâ€™TMuu hin dandaâ€™TMa. Akkuma aangoon (sulxaanni) guddaa taâ€™TMuun Mootiin ni sodaatama. Eenyullee isa dursee hayyama isaa malee dubbachuu hin dandaâ€™TMu. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™TMaala) aangoon Isaa guutuu waan taâ€™TMeeff Isa sodaachuu irraa kan kaâ€™TMee eenyullee hayyama Isaa malee dursee dubbachuu hin dandaâ€™TMu.

Guyyaa Qiyaamaa hayyamni shafaâ€™TMaa sharxii qaba. Innis: Nama shafaâ€™TMaa taâ€™TMuu fi shafaâ€™TMaan godhamuuf irraa dubbii fi hojii isaa Rabbiin jaallachuu. Ragaan kanaa:

â€™Malaykoota meeqatu samiwwan keessa jiraa kan shafaâ€™TMaan (jaarsummaan) isaanii homaa hin fayyanne nama Rabbiin fedhee fi jaallateef erga hayyamee booda malee.â€™• Suuratu An-Najm 53:26

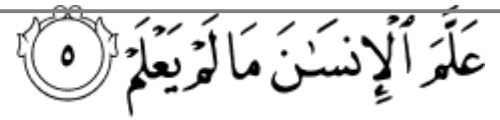
Bakka biraatti, â€™[Malaykoonni] nama Inni jaallateef malee shafaâ€™TMaa hin taâ€™TMan.â€™• (Suuratu Al-Anbiyah 28)

Shafaâ€™TMaan nama Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaala dubbii fi hojii isaa jaallateef malee hin taâ€™TMu. Dubbii fi hojii isaa kan jaallatu immoo nama iimaana fi tawhiida qabuudha.

Namoonni shirkii hojjatan dubbii fi hojiin isaanii badaa waan taâ€™TMeeff shafaâ€™TMaan isaaniif hin jiru. Qurâ€™TMaana keessatti, â€™Shafaâ€™TMaan warra shafaâ€™TMaa taâ€™TManii isaan hin fayyaddu.â€™• (Muddasir 74:48) (Ibidda erga seenanii booda namni shafaâ€™TMaa (jaarsummaa) isaaniif taâ€™TMee ibidda keessaa isaan baasu hin jiru.)

â€™Waan fuundura isaaniitii fi waan duuba isaanii ni beeka.â€™• Kana jechuun Rabbiin haala gabroota Isaa hunda kan beekudha. Wanti dhokatu tokkollee Isarraa hin dhokatu. â€™Waan fuundura isaaniitiiâ€™• jechuun wanta gara fuunduraatti dhufu, â€™waan duuba isaaniiâ€™• jechuun wanta darbe. Rabbiin wanta darbe, ammaa fi gara fuunduraatti dhufu hunda beeka. Wanti beekumsa Isaa jalaa miliquu fi dhokatu tokkollee hin jiru. Namni kana yoo beeke dhoksaa fi ifatti badii fi wanta fokkuu hojjachuu irraa of eega. Sababni isaas, wanta inni hojjatu Rabbiin waan beekuf isa qaba. â€™Rabbiin wanta nafsee teessan keessa jiru akka beeku beekaa, kanaafu Isa sodaadhaa.â€™• (Suuratu Al-Baqara 2:235)

â€™Beekumsa Isaa irraas waan Inni fedhe malee hin marsan.â€™• Kuni hiika lama qaba: 1ffaa- Waaâ€™TMee maqaalee, sifaata fi hojiwwan Rabbiin ilaalchise wanta Inni fedhee isaan barsiisee malee uumamtoonni beeku hin dandaâ€™TMan. Yoo Inni isaan barsiise ni beeku. 2ffaa- uumamtoonni wanta Rabbiin fedhe malee wanta beekkamu guutuu beeku hin dandaâ€™TMan. Wanta Rabbiin isaan barsiisee fi akka beekan haala isaaniif laaffise qofa beeku.[6] Qurâ€™TMaana keessatti,

• Nama waan inni hin beekne barsiise • Suuratu Al-Alaqa 96:5

Namoonni wanta Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala isaan barsiise malee beeku hin dandaâ€™an. Yeroo teknoloojii kanatti dhugaan kuni daran ifa baha. Yeroo durii namoonni teknoloojii ammayyaa kanarra gahuu maaliif dadhabanii? Sababni kanaa, hanga Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala fedhutti waa beeku hin dandaâ€™an. Namoonni yeroo ammaas hanga fedhan beekumsa qabna haa jedhan. Beekumsi isaan irraa dhokfamee galaana guddaa caala. Wanti isaan beekan akka cophaa bishaaniti. Qurâ€™aana keessatti, •Beekumsa irraa waan xiqqoo malee isiniif hin kennamne.â€• (Suuratu Al-Israa 17:85) (Wanti asirraa baratamu, namni, •Ani beekumsa qabaâ€• jedhee of tuulu hin qabu. Wanti inni wallaale wanta inni beeke caala.)

•Kursiin Isaa samii fi dachii irra balâ€™ateera.â€• Kursiin uumama guddaa samii olii fi Arshii gadi jiruudha[7]. Arshiin uumama garmalee guddaa fi garmalee balâ€™aa samii torbanii ol jiruudha. Arshiin xaaraa uumamtootati (Saqaful makhluuqaati).

•Isaan lamaan tiiksun Isa hin dadhabsiisu.â€• Kana jechuun samii fi dachii eegun homaa Isarratti hin ulfaatu. Kuni kan agarsiisu Dandeettin Rabbii guutuu taâ€™uudha. Samii garmalee balâ€™attu tana, dachii fi wantoota isaan keessa jiran hunda eeguun Dandeetti fi Beekumsi Isaa guutuu akka taâ€™e agarsiisa.

•Innis Oltaâ€™aa Guddaadha.â€• Rabbiin waan hundaa ol kan oltaâ€™eedha. Sifaanni Isaa sifaataa olâ€™aanoo fi guutuu taâ€™aniidha. Dandeettiin, injifannoo fi aangoon hundaa olii. Olâ€™aantummaan kan Isaati. Zaataniis Inni hundaa oli. Arshii ol oltaâ€™iinsa Isaaf malu oltaâ€™e; uumamtoonni hundi Isaa gadii. •Guddaaâ€• Inni wantoota hunda caalaa Guddaadha, wanti Isa caalaa guddaa taâ€™e hin jiru.[8]

Faaydan namni kana beekun argatu maaliidhaa? Namni kana yoo beeke, namoota irratti daangaa darbuu fi of tuulu irraa of eega. Kanaafi, suuratu An-Nisaa keessatti Rabbiin subhaanahu akkana jedhe: •Yoo isaan (nitiwwan keessan) isiniif ajajaman isaan irratti karaa hin barbaadinaa. Dhugumatti Rabbiin Oltaâ€™aa Guddaadha.â€• Suuratu An-Nisaa 4:34

Nafsee tee keessatti olâ€™aantummaan yoo sitti dhagahame, olâ€™aantummaa Rabbii (Azza wa Jalla) yaadadhu. Nafsee tee keessatti guddaa yoo taatee, guddinna Rabbii yaadadhu.[9]

Guduunfaa

•Gabbaramaa jechuun kan garmalee jaallatamu, kabajamu, olguddifamu, kan isaaf of gadi xiqqeessanii fi of gadi qaban, sodaatan, waan hundaa irraa kajeelan, kadhatanii fi irratti hirkataniidha. •Rabbiin malee haqaan gabbaramaan hin jiru. Sababni isaas, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala sifaataa guutuu qaba. Wantoonni Isaan ala jiran immoo sifaata guutuu hin qaban. fkn, Inni yeroo hundaa jiraadadha, waan hundaa kan dhaabu, eegu fi jiraachisuudha (Al-Hayyul Qayyum). Garuu wantoonni Isaan ala jiran yeroo hundaa kan jiraatanii miti. Jireenyi isaanii dhabamaan kan durfamte fi baduunis kan qunnamuudha. Kana jechuun duraan kan hin jirre turan ergasii ni argaman. Yeroo muraasan booda ni baduu ykn ni duâ€™u. Ammas, wantoota hundaa eegu fi jiraachisuu hin

dandaâ€™an. Kanaafu, wanti duâ€™uu fi wantoota hundaa eegu fi jiraachisu hin dandeenye akkamitti gooftaa gabbaramu (waaqefatamuu) taâ€™aa?

• Ammas, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala hin mugu, hin rafu. Kuni jireenyi Isaa guutuu akka taâ€™ee agarsiisa. Uumamtoonni garuu takkaa kan muganii fi rafan takkaa immoo jireenya ykn lubbuu kan hin qabneedha.

• Rabbiin wanta darbe, ammaa fi gara fuunduraatti dhufu hunda beeka. Wanta namoonni hojjatanii fi dubbatan hunda takka takkaan beeka. Garuu uumamtoonni waa hunda beeku hin dandaâ€™an. Kanaafu, namni akkamitti Rabbii haala fi rakkoo isaa hunda beeku dhiisee uumama (makhluuqa) dadhabaa waaâ€™ee isaa hin beekne kadhataa ykn gabbaraa?

Maddoota

[1] [Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim](#)-Faatiha wa Baqarah-3/251 ibn Usyemiin

[2] Madda olii-fuula 251

[3] [Fatawa Ibn Baaz](#)

[4] Tafsiiru Ibn Kasiir 2/247

[5] Tafsiiru Qurâ€™aanil kariim-Ibn Useymiin 252

[6] Madda olii 254, Bidaaâ€™u Tafsiir 1/190-Ibn Al-Qayyim

[7] Zaadul Masiir-fuula 156,Ibn Al-Jawzi [Islamway.net](#)

[8] [Fatawa Ibn Baaz](#)â€™

[9] Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim-Ibn Useymiin 263

Date Created

August 12, 2019

Author

admin